కథా నిలయం
3543
శ్రీకాకుళం

ఆత్మపరిశీలన

విమర్శకుడుగా నా కిన్నాళ్ళూ మంచిపేరు వుందనే నేను అనుకుంటూ వచ్చాను. పెద్దపెద్ద రచయితలందరూ నాకు, విమర్శనార్థం వారివారి పుస్తకాలు పంపుతూవుంటారు. వొంటరిగా కనిపించినప్పుడు చాలా వినయంగా మాట్లాడిస్తూ వుంటారు. కొంతమంది యువకులు నన్ను మేధావంతునిగా పరిగణించటం కూడా కద్దు.

ఇవన్నీ నాకు ఒకవిధంగా తృప్తినీ, ఆనందాన్నీ ఇస్తూవుండేవి. ఇవన్ని నా మీద నాకున్న గౌరవాన్ని వృద్ధి చేసినై. వీటి అన్నిటికంటే మనస్సుకి హాయినికొల్పే విషయం మరొకటి వుంది. పెద్దపెద్దవారిని విమర్శించి, వారిలోని దొసగులను చూపగలగటంవల్ల వారందరికంటే నేను గొప్పవాణ్ణి అనే భావం క్రమక్రమేణా నన్నావహించి, నా మీద నాకు సద్భావం కలగటానికి చాలా సహాయంచేసింది. అయితే ఒకమాట మాత్రం మీరు నమ్మాలి. పెద్ద పెద్ద రచయితలకంటే గొప్పవాణ్ని అనిపించుకోటానికి మాత్రం నేను విమర్శకు దిగలేదు. ఎవరో కొంతమంది, ఓర్వలేనివాళ్ళు విమర్శకు పూనుకుంటారని అంటారు గాని, నేనది నమ్మను. అలా అనేవారు వొట్టి తుంటరులని నా ఉద్దేశం. సాహిత్యంలోని మంచి చెడులను చదువరులకు ఎత్తిచూపి, వారిని ఎడ్యుకేట్ చెయ్యటానికీ, సత్సాహిత్య సృష్టికి దోహదం

చెయ్యటానికీ నేను నా కలానికి పదును పెట్టాను. సరే చాటున నన్నుగురించి గిట్టనివాళ్ళు ఏమన్నా అనుకుంటూవుంటే, సంఘంలో అటువంటివాళ్ళు ఎప్పుడూ వుంటూవుంటారనే నా సమాధానం.

నా స్నేహితుడు దుర్గాచలం నన్ను కలుసుకునే వరకూ నేను ఇటువటి ఆలోచనలతో వుండేవాణ్ణి. వొట్టి ఆలోచనలే కాదు. ఏ క్రొత్తపుస్తకం ప్రచురింపబడినా దానినిగురించి నా అభిప్రాయం ప్రకటించకపోతే అదేదో తీరని లోటుగా వుంటూవుండేది నా మనస్సుకు. ఆంధ్ర దేశంలోని అసంఖ్యాకప్రజలకు ఏదో అపచారం చేసినట్లు అనిపించేది. వారికి ఆశాభంగం కలిగించటం ఇష్టంలేక ప్రతి క్రొత్తపుస్తకాన్నిగురించీ విమర్శవ్రాసి ప్రచురణార్థం పత్రికలకు పంపుతూవుండేవాణ్ని. నా విమర్శలో వ్యక్తిగత దూషణ ఎక్కువపాలు ఉంటుందని నా చాటున కొందరు అనుకుంటూ వుంటారని నేను అప్పుడప్పుడూ వింటూ వచ్చానుగాని, ఆ విషయంకూడా నేను నమ్మను. ఎందుకంటే వారు అందరూ నా ఎదుట అతివినయంగా ప్రవర్తిస్తారు. నా విమర్శనా పటిమను వేనోళ్ళ ప్రశంసిస్తారు. వారు ముఖప్రీతి మాటలు చెప్పేవాళ్ళు కాదు కూడాను. నానోటికీ, చేతికీ భయపడి వారలా ప్రవర్తిస్తారు, ప్రశంసిస్తారు అని మీరెవరైనా అనుకుంటే నేను చెయ్యగలిగింది ఏమీలేదు మిమ్ములను చూచి జాలిపడటంకంటే.

ఇటువంటి ఊహాసౌధాలలో నేను వసియిస్తూ వుండగా నా స్నేహితుడు దుర్గాచలం తటస్థపడ్డాడు. అతనూ

నేనూ చిన్ననాటి స్నేహితులం. బి.ఏ.వరకూ కలిసి చదువుకున్నాం. అతనికి ఎప్పుడూ పాస్‌మార్కులు మాత్రమే వస్తూ వుండేవి. ఎంత కష్టపడి చదివినా అంతే. నేను ఎంత చదువకపోయినా ఏ సబ్జక్టులోనూ నూటికి ఏభైమార్కులకు తక్కువ వచ్చేవికావు. అందుకని నేనంటే అతనికి చాలా గౌరవంగావుండేది. నేను చాలాగొప్పవాణ్ణి అవుతానని అతను ఆశిస్తూవుండేవాడు. బి.ఏ. ప్యాసయి అతను ఏదో చిన్నఉద్యోగంలో చేరాడు. ఉదరపోషణార్థం వుద్యోగంచెయ్యటం ఇష్టం లేక, నేను ఇంటిదగ్గరే వుంటూవచ్చాను. అప్పటికీ, ఇప్పటికీ సాహిత్యసేవ చెయ్యటంకంటె, నే నింకేపనీ ముట్టుకోలేదు. నా నిస్వార్థబుద్ధికి ఇదొక నిదర్శనం.

దుర్గాచలాన్ని చూసేటప్పటికి నా ప్రాణం లేచి వచ్చింది. దుర్గాచలం చాలా మారిపోయాడు. చదువుకునే రోజుల్లోలాగ కాక చాలా సంతోషంగా ఉన్నట్లు కనుపించాడు. ఎప్పుడూ నవ్వుతూనే వున్నాయి అతని పెదిమలు. ముఖం వింత వర్చస్సుతో వెలుగొందుతూవుంది. నన్ను అమాంతంగా కావిలించుకొని, నాముఖం పరిశీలనగా చూచి, "ఇదేమిటోయ్, ఇలా అయిపోయావ్?" అని తన ఆశ్చర్యాన్ని వెలిబుచ్చాడు.

"ఏం, బాగానే వున్నానే."

నా మాటలు అతను వినిపించుకున్నట్లు లేదు. "ఇలా వుంటావేమోనని నేను భయపడుతూనే వున్నాను సుమా! నేను భయపడినట్లే జరిగింది" అన్నాడు విచారంగా.

"ఎలా వున్నానేమిటి!"

"నల్లబడిపోయావ్, బుగ్గలుతోసుకుపోయినై. కండ్లు గుంటలుపడి, కనుగుడ్లమీద ఎఱ్ఱని జీరలు స్పష్టంగా కనుపిస్తున్నయి. జుట్టుకూడా వూడిపోతూ వుంది" అన్నాడు.

అతని వర్ణనకు నా మనస్సు చివుక్కుమన్నది. నేను చాలా మారిపోయినమాట నిజమే! కాని ఇంత భయంకరంగా ఉన్నానా? త్రాగుబోతును వర్ణించినట్లు వర్ణించాడు. నా మిత్రుడు వర్ణిస్తే వర్ణించాడు, కాని నేను ఇలా ఉంటానని ముందుగా ఎందుకు ఊహించాడో!

ఆమాటే అడిగాను. నా కంఠధ్వని కర్కశంగా వినిపించింది.

"నువ్వు వ్రాస్తున్న విమర్శలను నేను చదువుతున్నాను. చదివి అలా అనుకున్నాను."

"అది ఏమిటి?" అని అడిగాను; నా విమర్శలు చదువుతున్నందుకు కాస్త సంతోషిస్తూ.

"నువ్వు చిన్ననాటి స్నేహితుడవూ, నేను నీ శ్రేయస్సు కోరేవాడినీ అవటంవల్ల చెపుతున్నాను. నువ్వు వ్రాస్తున్న విమర్శలు ఆరోగ్యకరంగా లేవు. ఏదో తీరని కక్ష మనస్సులో పెట్టుకొని వ్రాస్తున్నా వనిపించింది. రాగద్వేషాలతో వికలం అయిన మనస్సుయొక్క ఆర్తనాదాలకువలె వినిపించినవి అవి నాకు. అటువంటి రచనలు చెయ్యటానికి నువ్వు చాలా మారిపోయి వుండాలనిపించింది. నేను ఎరిగిన

నీ రూపాన్ని ఊహించుకోటానికి ప్రయత్నించాను. ఆ రూపానికి బదులు ఇప్పుడున్న నీ రూపం నా కళ్లెదుట ప్రత్యక్షం అయింది" అన్నాడు.

అతనిని నేను ఏమీ అనలేకపోయాను. ఇటువంటి మాటలు నా దగ్గర అనటానికి ఇంకెవ్వరికీ సాహసంలేదు. ఎవరన్నా అని ఉంటే నా నోటివెంట ఎటువంటి మాటలు వెలువడివుండేవో నాకు తెలుసు. కాని చిన్ననాటి స్నేహితుణ్ణి ఏమనేటట్టు?

"సాహిత్యరంగాభివృద్ధికి విమర్శ అవసరమేగదా ?" అన్నాను.

"అవసరమే! కాని ఆ విమర్శలో, రచనలపట్ల ఎంత సానుభూతి, రచయితలపట్ల ఎంత సద్భావం ఉండాలి! నీ విమర్శలో నా కటువంటి లక్షణాలేమీ కనబడటంలేదు. అవకాశంకోసం పొంచుకొనివుండి, విరుచుకుపడే శత్రువుకు మల్లే నీవు రచయితలమీద విరుచుకుపడతావు ఎలుకతో పిల్లి చెలగాటం ఆడినట్లు ఆడి సంతోషిస్తావు. నీ ప్రతిభను చూపటం, రచయితను నవ్వులపాలు చెయ్యటంకంటే నీకు వేరే ఆదర్శం ఉన్నట్టు కనపడదు. అన్వేషించే దుర్బుద్ధి కలగాలేగాని సంఘంలో రంధ్రాలు ఎప్పుడూ కనిపిస్తూనేవుంటై. అయితే ఆ పని రంధ్రాన్వేషణచేసే వ్యక్తికే నష్టం అని తెలుసుకొని ఆ వృత్తికి దిగరాదు" అన్నాడు దుర్గాచలం.

అతనిమాటలు నా చెవులకు వింతగా వినుపించినై.

"నాకేం నష్టం?" అన్నాను నేను.

"నీకు కాకపోతే ఎవరికి నష్టం?" అని మొదలుపెట్టాడు దుర్గాచలం.

"ఎప్పుడూ చెడు చూడటమే అలవాటుగా పెట్టుకున్న వ్యక్తి కొన్నాళ్ళకు తానే చెడై కూర్చుంటాడు. అసలు విమర్శ ప్రక్రియలో సృజనశక్తిని చంపేగుణం, చంపుకునే గుణం వుంది. సృజనశక్తి చచ్చిన మనిషి మనిషికాదు. రాక్షసుడు. దైవత్వం తెచ్చుకోవలసిన మనిషి తెలిసి రాక్షసుడవటంకంటే ఇంక ఘోరం ఏముంటుంది? ఇంకా నాకేం నష్టం అంటున్నావా? కాలేజీలో జీవేచ్ఛతో తొణికిసలాడుతూవున్న నీకూ, మనస్సును ముడుచుకొని విమర్శ నెపంతో జీవితంలో నీవు పొందిన ఆశాభంగాన్నీ, దానివల్ల జనించినఅసూయాద్వేషాలనూ కప్పుకొని, కాలంగడుపుతున్న ఈ నాటి నీకూ ఎంత భేదం ఉన్నదో ఆలోచించుకుంటే నీకే తెలుస్తుంది" అన్నాడు.

ఆ మాటలకు నా శరీరం జలదరించింది. ఇక తరచి అడగలేకపోయాను. అతను నాతో కలసి రెండురోజులు వున్నాడు. ఆ రెండురోజులు అతనుకూడా ఈ ప్రస్తావన తేలేదు. వెళ్ళేటప్పుడు మాత్రం, "నీ మనస్సుకి కష్టం కలిగిస్తే క్షమించవోయ్. చాలామందికి నువ్వంటే భయం. అందుకని నీ ఎదుట వారు మనస్సువిప్పి మాట్లాడరు. పైగా నువ్వు అపార్థం చేసుకున్నా సరే; అనే ఉద్దేశంతో నిజం

చెప్పవలసిన అవుసరం వాళ్ళ కేముంది? ఆ అవుసరం నాకు ఉన్నది; చెప్పాను. తరువాత నీ ఇష్టం" అన్నాడు.

నా స్నేహితుడు అన్నమాటలకు నిజంగా నేను చాలా కలవరపడ్డాను. అతను వెళ్ళిన తరువాత చాలా ఆలోచించాను. నా జీవితమంతా వొక్కసారి కండ్లముందు ప్రదర్శితమైంది. ఈ పదిసంవత్సరాల్లో నాలో వచ్చిన మార్పు కండ్లకు కట్టినట్లు కనుపించింది.

నేను చిన్నప్పటినుంచీ అమిత ఉత్సాహపరుణ్ణీ, ఆవేశపరుణ్ణీనూ. నా మనస్సు చాలా సున్నితమైనదని మా అమ్మ అంటూవుండేది. ఆమె, తన మాటల్లో— "ఇంత బీదమనస్సువాడివి ఎట్లా బ్రతుకుతావురా?" అంటూవుండేది. ఊళ్లో ఎవరికి ఎంత చిన్న కష్టంవచ్చినా నేను ఊరుకోలేకపోయేవాణ్ణట. మా వూరుచుట్టూ తోటలు వుండేవి. ఆ తోటల్లోకి వెళ్ళి అక్కడి పువ్వులను చూస్తూ ఎన్నిగంటలైనా నన్ను నేను మరచి కూర్చుండిపోయేవాణ్ణట! అక్కడనుంచి మా అమ్మ పట్టు బలవంతాన తీసుకురావలసి వచ్చేదట. ఏ ఆటలో చూచినా నేనే! ఎక్కడచూచినా నేనే! వొక్కక్షణం ఇంటిపట్టున వుండేవాణ్ణి కానట. ఇంట్లోవున్న కాసేపూ ఏదో వొక చిలిపి పని చేస్తూనే ఉండేవాణ్ణట!

ఈ ఉత్సాహం, ఆవేశం నేను బి ఏ. ప్యాసయ్యే వరకూ ఉంటూనే ఉండేవి. మామూలుగా ఆటలు మరిగిన విద్యార్థులకు చదువు వచ్చేదికాదు. చదువు మరిగిన విద్యార్థులకు ఆటలు వొచ్చేవి కావు. నేను అల్లా కాదు. ఆటు

ఆటలూ, ఇటు చదువూ అన్నిటిలోనూ బాగానే ఉండేవాణ్ణి. ఎందులో ప్రవేశించినా అమితోత్సాహం చూపేవాణ్ణి. అందువల్ల ప్రతిపనీ నాకు ఆనందంగానే ఉండేది. విద్యార్థు లందరూ నన్ను ప్రేమపూర్వకంగా, గౌరవప్రదంగా చూసే వారు. లెక్చరర్స్‌కి కూడా నేనంటే ఇష్టంగానే ఉండేది. నేను కాలేజీ నాటకాల్లో వేషాలువేసేవాణ్ణి. నా వేషం చూడటానికి ఊళ్లో ఉన్న ప్రముఖులుకూడా వొస్తూవుండే వారు. నేను కాలేజీ మేగజీన్లోనే కాక ఇతరపత్రికల్లో వ్యాసాలూ, పద్యాలూ వ్రాస్తూవుండేవాణ్ని. వాటిని తోటి విద్యార్థులందరూ మెచ్చుకుంటూ ఉండేవారు. ఆ రోజుల్లో నేను పట్టిందల్లాబంగారం అవుతుందనీ, నేను బహుముఖ ప్రజ్ఞా శాలి ననీ, ప్రతీతి.

నేను బి. ఏ. ప్యాసయిం తరువాత ఈ పరిస్థితులన్నీ మారిపోయినై. అప్పటికే మా నాయనగారు మరణించారు. ఇంటి వ్యవహారాలు నా నెత్తినపడినై. పైగా ఉద్యోగం చెయ్యాలనే అపేక్ష ఆనాడు నాకు ఉండేదికాదు.

మా గ్రామంలోనేఉండి చేతనైనంతవరకు పదిమంది సహాయం చేస్తూ సంఘానికి ఉపకరించే సద్గ్రంథాలు వ్రాస్తూ కాలక్షేపం చెయ్యాలని సంకల్పించుకున్నాను. కొన్ని సంవత్సరాలు బాగానే జరిగినై. ఊళ్లోవాళ్ళంతా నన్ను అమితంగా గౌరవించేవారు. నా సత్ప్రవర్తన వారిని బాగా ఆకర్షించింది. ఏ తగాదా వొచ్చినా నా దగ్గరకే పరిష్కారానికి వొచ్చేవారు. నేను చెప్పినట్లు నడుచుకునేవారు. నేను

సంకల్పించినన్ని గ్రంథాలు వ్రాయలేకపోయినా, యెప్పుడూ పత్రికలకు వ్రాస్తూవుండేవాడ్ని.

కాని పదిసంవత్సరాలు గడిచేప్పటికి పరిస్థితులన్నీ తారుమారైనై. అంతా నా కండ్లముందు నాటకం జరిగినట్లు జరిగిపోయింది. వొక్కొక్కరే చొప్పున నాదగ్గరకు మొత్తం అందరూ రావటం మానివేశారు. కారణం వేరే ఏమీలేదు. మొదట్లో వారికి తీరికా— తరువాత నా సలహాలు వారికి అవుసరం లేకా! రోజులు గడచినకొద్దీ వారు నన్ను చాదస్తుని క్రింద జమకట్టారు. 'అసమర్థులందరూ సత్ప్రవర్తకులే' అని తేల్చుకున్నారు.

అప్పుడు నేను నిశ్చితంగా ఆలోచించాను. కన్ను తెరిచాను. వూరంతా ఎంత మారిపోయిందీ గ్రహించాను. నేను కబుర్లతో కాలక్షేపం చేస్తూ ఎంత వెనుకపడిపోయిందీ తెలుసుకున్నాడు. శరీరం ఉడికిపోయింది.

ఆనాడు ఒక్క ఈ విషయం, ఆ విషయం అనికాదు. మొత్తం మానవునిదృష్టే మారిపోయింది. సాంఘికవిలువలే మారిపోయినై. ఇదివరకు సత్ప్రవర్తనకు విలువ ఉండేది. ధనార్జనా, సంకల్పం ఒక వ్యసనంగా పరిగణింపబడేది. ఇప్పుడో? చెప్పనే చెప్పాను గదా! సత్ప్రవర్తన చాదస్తానికి చిహ్నం, కాసులను కూడబెట్టటమే జీవితానికి ముఖ్యం. అదివరకు ధనవంతులు సైతం సత్ప్రవర్తకులను గౌరవించేవారు. వారిని పోషించే బాధ్యత తమ మీద వేసుకునేవారు. అందువల్ల సత్ప్రవర్తకులుగా ఉండే అవకాశం,

ఉండాలనే అపేక్షా వారికి ఉండేది. ఇప్పుడు డబ్బూ, గౌరవం విడివిడిగా ఉండటం మానివేసినై. డబ్బు ఎక్కడుంటే గౌరవంకూడా అక్కడే వుంటూవుంది. యిక వూళ్ళో వాళ్లు నా దగ్గరకు వచ్చి సలహాలు తీసుకోవలసిన అవుసరం యేముంది ? నేను డబ్బున్నవాణ్ని కాదు. డబ్బు సంపాదించే అవకాశాలు తెలిసినవాణ్ణీ కాదు. యిక వారు నన్ను తృణీక రించటంలో ఆశ్చర్యమేముంది ?

వెంటనే నా దృష్టి భౌతిక భోగాలమీదకు తిరిగింది. నేను చదువుకున్నవాణ్ని. కొద్దో గొప్పో జ్ఞానార్జన చేసినవాణ్ణి. కాని ఏం లాభం? నా కుటుంబాన్ని పోషించటమే కష్టంగా ఉంది. ఇక మిగిలినవాళ్ళ సంగతి అంటారా?

చిన్నతనంలో ఇంటినుంచి పారిపోయి నాటకాల్లో జేరిన వొకతను, సినిమాల్లో జేరి లక్షలు గడిస్తున్నాడు. చిన్న ప్పుడు చదువుసంధ్యలు మాని పోకిరిగా తిరిగిన వొకతను, వ్యాపారం పెట్టుకొని హాయిగా కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు. చిన్నప్పుడే, వూళ్ళో కక్షలకు కారకుడై గ్రామస్థుల హృద యాలలో అగ్నిజ్వాలలు రేపిన వొకతను రాజకీయాలలో ప్రవేశించి, ఉపన్యాసాలు చెప్పటం నేర్చుకొని, ఇప్పుడు ఉన్నతపదవులను అధిష్టించి దేశనాయకుడుగా పరిగణింప బడుతున్నాడు.

ఇప్పుడు వీరందరి జీవితాలూ భోగాలకు ఆటపట్టులై ధగధగ మెరిసిపోతున్నాయి. గౌరవమూ వారికే! ఎక్కడికి వెళ్ళినా మీటింగులు, టీపార్టీలులు, పూలహారాలు! నా ముఖం

చూసేవారేలేరు. ఎందుకని? ఇక ఈ సత్ప్రవర్తనకు అర్థం ఏమిటి? భార్యతో 'బియ్యంలేవు' అనిపించుకోటానికా? చిరుదిండికి పిల్లలు డబ్బు అడిగితే లేదని చీదరించుకోటానికా?

ఆలోచించినకొద్దీ భౌతికేచ్ఛలకు మించిన నిత్యసత్యమైన ఆదర్శం వొకటివుందనే విషయంమీదకూడా నాకు నమ్మకం సన్నగిల్లింది. నేనూ సంపాదనకు నడుంకట్టాను. కాని యెక్కడ మొదలుపెట్టాలో తెలియలేదు. భుజం మోపుదామన్నా ఎక్కడా నలుసంత చోటుకూడా దొరకలేదు.

మా యింటిప్రక్కనే వొక లారీల యజమాని వుండేవాడు. నేను ఎరిగిన తరువాతకూడా అతను బీదవాడు. కారు డ్రయివర్‌గావుండి భుక్తి గడుపుకుంటూ వుండేవాడు. మానాన్నగారి దగ్గరకువొచ్చి అప్పుడొక అయిదూ, అప్పుడొక పదీ తీసుకువెళ్తుండేవాడు. అటువంటివాడు నెమ్మదిగా చిన్న కారుకొని తరువాత రెండులారీలూ, రెండు బస్సులూ కొని ఇప్పుడు బాగా డబ్బుగడించాడు. అప్పుడతనికి సొంతానికి చిన్నకారు ఉండేది. అతనితో సంప్రతించాను. అతను తన కార్లలో భాగంజేరమన్నాడు. అదైనా నేనుగనుక ఇస్తానన్నాడు. నేను ఆనందభరితుడనయ్యాను.

అతనుమొదట మంచివాడే. కాని వ్యాపారంలోజేరి దానికి సంబంధించిన లక్షణాలను అలవరచుకున్నాడు. ఆ సంగతి నాకుతెలియదు. నేను భాగస్వామిగా జేరినప్పటినుంచీ వింతగా ప్రవర్తించటం మొదలుపెట్టాడు. చివరికి నష్టం

చూపెట్టాడు. ఏంచెయ్యను? చావుతప్పి కన్నులొట్టపోయి, బయట పడ్డాను. ఇంకేదన్నా వ్యాపారం చేద్దామంటే, నా భార్యపోరు ఎక్కువైంది. "ఉన్న ఆ స్తన్నా మిగల్చండి కలో గంజో త్రాగి బ్రతుకుదాం" అని ఆమె చెవిని ఇల్లు కట్టుకొని పోరింది. పదిమందితో చెప్పించింది. "వ్యాపారం మీబోటి పెద్దలకు లాయకీ అయిన పనికాదండీ" అన్నారు గ్రామస్థులు.

నేను మెదలకుండా కూర్చోటానికి అలవాటు పడ్డాను. బ్రతుకు భారం అనిపించింది. ఆ భారం తగ్గించుకోటానికి విరివిగా వ్రాయటం మొదలు పెట్టాను. అంతకుముందు నా రచనలను యెవ్వరూ పట్టించుకునేవారుకాదు. యిప్పుడు నా రచనలు చాలామందిని ఆకర్షించినై. నేనుప్రఖ్యాతిలోకివచ్చాను. నాకు తెలియకుండానే విమర్శకుడ నయ్యాను. 'విమర్శకాగ్రేసరుడు' అని కొందరి చేత మెప్పులుకూడా పొందుతున్నాను.

కాని, నా స్నేహితుని మాటలు విన్నతరువాత ఆత్మపరిశీలన చేసి చూచుకుంటే నా విమర్శలకు పునాది జీవితంలో నేనుపొందిన ఆశాభంగం, నిస్పృహే కారణమేమో అని అనిపిస్తూవుంది. నాకు తెలియకుండానే సంఘంమీదా, సంఘంలో సుఖంగావున్న వ్యక్తులమీదా నాకు కక్ష ఏర్పడి వుంటుంది. నా స్నేహితుడు అన్నట్లు ఆ కక్షను విమర్శనెపంతో తీర్చుకుంటూ వుండివుంటాను. రంధ్రాన్వేషణే నాపని అయింది. యిక రాక్షసుడ నయ్యానంటే ఆశ్చర్యం యేముంది? నా ఆకారం మారిందంటే మారకేమవుతుంది?

నా ముఖం అద్దంలో చూచుకుందామనుకున్నాను. భయం వేసింది. యిటువంటి మనోవేదన సమయాల్లో ఎవ్వరికైనా భార్యలు జ్ఞప్తికివస్తారు. నాకూ అంతే.

"నేను వొకసంగతి అడుగుతాను, నిజంచెపుతావా?" అని నాభార్యను అడిగాను.

"ఎందుకు చెప్పను ?"

"నేను ఈ పది సంవత్సరాలలో చాలామారానా ?" అని అడిగాను.

"నేనేం చెప్పగలను ?"

"నా శ్రేయస్సును కాంక్షించి చెప్పు"

"మారటం ఏమిటండీ? అప్పటికీ ఇప్పటికీ పోలికే లేదు" అన్నది నా భార్య ! అని వొకనిట్టూర్పు విడిచింది. ఆ నిట్టూర్పు శూలంలాగ దిగబడింది నా హృదయంలోకి. "మన పెళ్ళయిన క్రొత్తరోజుల్లో ఎంత ఉత్సాహంగా, యెంత ఉదారంగా, ఎంత శాంతంగా వుండేవారు? మీతో మాట్లాడటమే ఆనందంగా వుంగేది. యిప్పుడా గుణాలన్నీ యేమైనవో! అన్నిటికీ తప్పులు పట్టటమే! అన్నిటికీ చిర్రు బుర్రుమనటమే. పలకరించటానికే భయంగా వుంటూవుంది. ఇక పిల్లలసంగతి చెప్పనే అక్కర్లేలేదు. ఏదో వొక కారణంతో మీరు వాళ్ళని కొట్టనిరోజు యేదన్నావుందా చెప్పండి"

వెంటనే నా స్నేహితుడు అని వెళ్ళిన 'రాక్షసుడు, అనేమాట జ్ఞాపకంవచ్చి, కండ్లలో నీళ్ళు తిరిగినై. నేను నిజంగానే రాక్షసుడనయ్యాను. సందేహంలేదు.

ఆ రాత్రి నాకు నిద్రపట్టలేదు. ఆలోచిస్తూ పడుకున్నాను. ఇటీవల నేను వ్రాసిన విమర్శలన్నీ వొక్కొక్కటే జ్ఞాపకం వచ్చినై. నిజమే! జీవితంలో నాకు అందవని తేల్చుకున్న విషయాలనే తృణీకరించాను. తెలివిగా విమర్శించాను. ఏదో వొక ఉన్నతపదవుల్లో ఉన్న వ్యక్తులనే నిరసించాను. పదిమంది అవునన్నది కాదనటమే, పదిమంది మెచ్చుకున్నది దిగదుడుపు చెయ్యటమే పనిగా పెట్టుకొని వ్రాసినట్లు నా మనస్సుకే అనిపించింది. నా మిత్రుడు అన్నమాటల్లో తప్పు లేదు. నాలో ఎంతకక్ష పేరుకునివుందో! నన్ను నడుపుతున్న శక్తే 'కక్ష' అయిందని అప్పుడు గ్రహించి నా పతనానికి కన్నీరు పెట్టుకున్నాను.

నాకు మారాలనివుంది. మారగలనా? ఎందుకు మారలేను? నా శక్తితోనే గదా నేను నా జీవితాన్ని పాడు జేసుకుంది. ఆ శక్తితోనే నా జీవితాన్ని యెందుకు పునర్నిర్మించుకోలేను? ఈసారి మీరు నన్ను చూచేప్పటికి వొక నూతనవ్యక్తిని చూడగలుగుతారు. సందేహంలేదు. ఈ సంగతి తలచుకుంటేనే యెంత ఆనందంగా వుంది!

అయితే యే విధంగా మారాలి? నాకు వెంటనే యిదమిద్ధమని తేలలేదు.

నేనా మధ్య కొన్ని మంచిమంచి గ్రంథాలు పోగు జేశాను. అందులో టాగూర్ రచనలుకూడావున్నవి. టాగూర్‌ని నేను కాలేజీలో చదువుకున్న రోజుల్లో చదివాను. మళ్ళీ చదువలేదు. మొదట్లో నాకు టాగూరు అంటే యిష్టంగానే వుండేది. కాని నేను విమర్శకుడనైన పిదప ఆయనంటే యిష్టం

తప్పింది. ఠాగూరు వొట్టి సెంటిమెంటలిస్టు అని నా అభిప్రాయం. ఆనాడు నాకు సెంటిమెంటుమీదఏమాత్రంగౌరవం వుండేదికాదు. అది నరాల బలహీనతవల్ల పుట్టినజబ్బని నా విశ్వాసం.

అటువంటి ఠాగూర్ రచనల మీదకు పోయింది — మనస్సు. చేతికి అందినపుస్తకం తీసి పేజీలు తిరగ వేశాను. ఆ పుస్తకంపేరు 'క్రియేటివ్ యూనిటీ' కంటికి అందినచోట చదివాను. ఎక్కడచదివినా, యే వాక్యం చదివినా మనస్సు పులకరించింది. త్రుళ్ళింతలిడింది. ఆయనఉద్దేశం అస్పష్టంగా మాత్రమే అర్థమయ్యేది. కాని మనస్సుమాత్రం ఉప్పొంగి పోయేది, ఈ అనుభూతి నాకు క్రొత్త. ఇదివరకు కొన్ని పుస్తకాలు చదువుతుంటే శరీరం కదిలేది; మరికొన్నిటికి మెదడు కదిలేది; వీటివెనుకవున్న నిత్యసత్యమైన వస్తువేదో కదిలి, అన్ని అంతస్థులకూ వ్యాపించి పరవశుణ్ని చేసింది, ఠాకూర్ చదువుతుంటే, ఎంత గొప్పగావ్రాశాడు! అని అన బుద్ధికాదు. కండ్లుమూసుకొని, శరీరాన్ని సడలించి అతన్ని అంతర్గతంగా కలిగించిన మధురానుభూతిని ఆనందిస్తూ తన్మయత్వం పొంద బుద్ధి అవుతుంది.

అప్పుడు నాకు అనిపించింది. ఇంతకుముందు నేను అందుకోలేని దానిని దేన్నో అందుకోవచ్చనీ, దాన్ని ఇతరులకు పంచిపెట్టవచ్చనీ, దానిని జీవితంలో నిర్లిప్తంగా పాల్గొ

నటం ద్వారా, అనుక్షణం సృజనశక్తిని ప్రజ్వలించుకోవటం ద్వారా, అందుకోవచ్చునీ, విమర్శనెపంతో దానిని చిదిమి వేసుకోవటమే నా ఘోరపతనానికి కారణం.

అప్పుడే గదిలోకి అడుగుపెట్టిన నా భార్య. "ఇంకా నిద్రపోలేదా?" అని అడిగింది.

"లేదు."

"చాలా ప్రొద్దుపోయింది పడుకోండి."

ఆ రాత్రి నాకు హాయిగా నిద్రపట్టింది. ఎన్ని సంవత్సరాలకు గానో !......